

principalis agentis, seu producentem in subiecto aliquid disponens ad hujusmodi effectum: faber enim v. g. non utitur penicillo ad faciendum scānum, sed serra vel securi, quia ista ex se habent vim ad faciendam ligni divisionem, quæ est dispositio ad formam scānum: Deus vero, quia est agens infinita virtutis, non eligit semper talia instrumenta, sed indifferenter utitur quālibet creaturā, quamvis actio ejus prævia effectu producēdo sit improportionata. Nego igitur in Sacramētis novæ legis non reperiī actionem præviā modo explicato: aqua enim Baptismatis v.g. corpus abluit, ut cor munder: Sacerdos verba profert, ut animū sanet: Sacra-Unctio corpus linit, ut animū roboret, & sic de ceteris.

19. Objecies ultimō: De ratione instrumenti physici est quod immediate contingat subiectū in quo debet produci effectus causa principalis: Sed Sacraenta non semper hoc habent, tum quia sēpē localiter distant ab homine qui illa recipit: tum etiam, quia cūm sint corporea, non possunt tangere immediate animā rationalem, in qua producitur gratia: Ergo non sunt instrumenta physica ad ejus productionem.

Respondeo secundō, dato quod instrumenta naturalia vel artificialia debeat immediate contingere subiectū, in quo effectus causa principalis producitur, instrumenta tamen divinæ virtutis, qualia sunt Sacraenta, possunt agere in distans; quia Deus qui est causa principalis gratiæ & miraculorum, omnibus rebus intime præfens est.

Respondeo secundō, distinguendo Majorem: De ratione instrumenti physici est quod immediate contingat subiectū, &c. contactū suppositi seu rei, nego Majorem: contactū virtutis & causalitatis, concedo Majorem: Sacraenta autem tangent immediate animā rationalem, contactū virtutis & causalitatis, quamvis non immediate suppositi: Sicut D. Thomas supra qu. 48. art. 6. ad 2. docet de passione Christi, ait enim quod *patio Christi, licet sit corporalis, habet tamen spiritualē viriū ex divinitate unita, & ideo per spirituale contactū efficaciam sortitur.*

§. I V.

Quam gratiam causent Sacraenta novæ legis? An primam, vel secundam?

20. Duplicem distinguunt Theologi gratiam sanctificantem, primam & secundam. Illa prima dicitur, quæ primū infunditur subiecto, nondum habenti illum gradum gratiæ sanctificantis, atque adeo existenti in peccato mortali. Ea verò appellatur secunda, quæ advenit subiecto jam grato & sanctificato, seu quæ priorem supponit & auget. Duo pariter ab illis distinguunt: Sacraementorum genera: alia mortuorum, alia vivorum. Sacraenta mortuorum ea dicuntur quæ pro mortuis spiritualiter, morte scilicet peccati; instituta sunt, Baptismus nimirum & Pœnitentia, quæ mortuos per peccatum originale vel actuale vivificant. Sacraenta verò vivorum ea sunt quæ vitam spiritualem supponunt in anima, & ad eam perficiendam ordinantur, & sunt alia quinque. His præmissis.

21. Dico primū: Sacraenta mortuorum, per se primū causare primam gratiam, Sacraenta verò vivorum, per se primū causare secundam.

Probatur breviter: Illud dicitur per se primū convenire Sacraentis quod eis convenit ex vi sua institutionis: Sed Sacraenta mortuorum, ex

vi sua institutionis convenit causare primam gratiam: Ergo per se primū eam causant. Major patet, Minor probatur. Sacraenta mortuorum per se instituta sunt ad delendum peccatum mortale, originale, vel actuale: At non delentur illa peccata per secundam gratiam, sed per primam: Sicut enim secunda gratia necessariō præsupponit primam, quia nihil aliud est quam ipsius augmentum; ita præsupponit peccatum mortale deletum, ut pote incompōsibile cum prima gratia: Ergo Sacraenta mortuorum ad causandam primam gratiam per se instituta sunt. Ex quo probata manet secunda pars assertionis, Sacraenta enim vivorum instituta sunt per se primū, non ad causandum primam vitam simpliciter, sed ad eam perficiendam; sicut in naturalibus præter generationem viventium datur nutritio & augmentatio: Ergo Sacraenta vivorum per se primū non causant primam gratiam, sed ejus augmentum, quod secunda gratia appellatur.

22. Dico secundō, Sacraenta mortuorum secundariō producent secundam gratiam, & Sacraenta vivorum primam.

Prima pars patet in pœnitente qui accedit ad Sacraenta contritus, & virtute contritionis justificatur; ille enim non recipit per Sacraentum primam gratiam, cūm eam aliunde, vi scilicet contritionis, haberet; nihilominus aliquam recipit, nam Sacraentum non est respectu ejus otiosum, cūm Tridentinum definit, Sacraenta causare gratiam non ponentibus obicem: Ergo recipit secundam gratiam, seu primæ gratiæ augmentum, ex opere operato, virtute Sacraenti pœnitentiae. Idem cum proportione dicendum est de eo qui contritus accedit ad Sacraentum Baptismi;

Secunda pars, quam negant aliqui recentiores, manifeste docetur à S. Thoma infra qu. 72. art. 7. ad 3. & qu. 79. art. 3. & in 4. dist. 23. qu. 1. art. 2. in his enim locis, quæ in Clypeo nostro legi possunt, afferit Sacraenta Confirmationis, Eucharistiae, & Extremæ-Untionis, interdum conferre primam gratiam.

23. Ratio etiam id suadet: Sēpē enim accedit quod ægrotus morti proximus nequeat aliud Sacraentum suscipere, quam Extremam-Untionem, & in illis angustiis difficultissimum sit elicere contritionem: Ergo credendum est clementiam divinam instituisse & ordinasse, ut hoc Sacraentum tunc illi subveniat, & per accidentem primam gratiam conferat. Unde dicitur Jacobi 5. *Si in peccatis est, remittentur ei. Quæ conditionalis, si in peccatis est, non potest intelligi de reliquis peccatorum, cūm illæ indubitanter reperiantur in infimo, sed solum de peccatis actualibus, quæ per accidentem ex vi Sacraenti Extremæ-Untionis remittentur ei, si anteā de illis attritionem habuerit.* Idem dicendum de Eucharistia, quæ Christum continet omnis gratiæ fontem; nam si quis ad illam accedit, existimans bona fide se esse de peccatis contritum, vel ab illis absolutum, cūm tamē de illis re vera solam attritionem habeat, vel ex malitia Sacerdotis, aut ex defectu jurisdictionis in illo, ab illis absolvutus non fuerit, ex vi huius Sacraenti, recipit per accidentem primam gratiam, per quam talia peccata delentur. Unde Ecclesia in aliqua collecta petit quod illud sit *ablutio scelerum*, & D. Augustinus relatus in jure de confessari. dist. 2. cap. Invitat, ait *Cum manducatur Christus, mortuus vivificat*, quia nimirum interdum per accidentem confert primam gratiam, quæ est spiritualis vita animæ.

24. Dices:

24. Dices: Cibus, quantumcumque applicetur mortuo, non potest ei vitam restituere: Ergo nec Sacraentum Eucharistiae, quod est per modum ci- bi spiritualis, applicatum animæ per peccatum mortuæ, potest illam vivificare, eique conferre primam gratiam, quæ est prima animæ vita.

Sed facilè respondeatur, cibum quidem materialem, qui convertitur in substantiam alitatis, incapacem vitam restituere; cibum tamen spiritualem Eucharistie, qui est vita per essentiam, & qui alitum potest in se convertere, posse etiam hominem mortuum morte peccati, sed tamen de eo attritum, attritione quam bona fide credit esse contritionem, vivificare: Præsertim cum homo ille non sit ita mortuus, quin possit aliquem actum vitæ supernaturalis, licet imperfectum, exercere, manducando cibum illum cum fide & reverentia.

25. Quæres, quid addat gratia Sacraentalis, supra gratiam habitualem?

Respondeo eam addere jus ad specialia auxilia ad actiones Sacraentales exercendas necessaria, non verò solum ipsa auxilia. Gratia enim Sacraentalis conferatur in susceptione Sacraenti: At in susceptione Sacraenti non conferuntur semper talia auxilia, sed solum eo tempore quo illa necessaria sunt ad actiones Sacraentales exercendas; jus verò morale ad illa habenda, quando erunt necessaria, auctu confertur, cūm suscipitur Sacraentum: Ergo in tali jure, non verò in ipsis auxiliis, gratia Sacraentalis consistit. Ex quo intelliges, quod licet Deus nusquam defit auxilio, saltem sufficiens, ad exercenda opera ad quæ tenemur, eo quod nunquā impossibilita præcipiat; speciali tamen titulo auctus illis qui Sacraenta suscipiunt, ratione scilicet juris specialis, quod ipsis gratia Sacraentalis tribuit ad auxilia, pro actibus specialibus Sacraentorum necessaria.

26. Si autem quæras, ad quæ auxilia gratia cuiuslibet Sacraento propria tribuat jus: Respondeo gratiam Sacraentalem Baptismi dare jus ad auxilia quibus homo juvetur ad recte & religiosè suscipiendo alia Sacraenta, quod est proprius finis Baptismi. Gratia Sacraentalis Confirmationis dat jus ad auxilia, quibus homo constanter fidem profitetur, cūm ad professionem fidei constanter exercenda, tanquam ad suum finem, confirmatio ordinetur. Gratia Sacraentalis Eucharistie dat jus ad auxilia necessaria ad actus charitatis & devotionis, quibus anima spiritualiter nutritur, quæ nutritio est specialis finis Eucharistie. Gratia Sacraentalis Pœnitentiae dat jus ad auxilia ad satisfaciendum Deo pro peccatis præteritis, & ad evitanda futura. Gratia Sacraentalis Extremæ-Untionis, confert jus ad specialia auxilia, ad mitigandum langorem ex morbo & afflictione corporis provenientem, & ad vincendas Dæmonum tentationes, quæ in articulo mortis gravissimæ sunt. Gratia Sacraentalis Ordinis dat jus ad auxilia pro bono usi officij suscepit necessaria. Denim gratia Sacraentalis Matrimonij dat jus ad auxilia ad fraternandam carnis libidinem, fidelitatem conjugalem servandam, curamque de prole habendam.

CAPUT V.

De charactere Sacraentali.

1. *E*xplicata gratia Sacraentali, quæ est pri-

de secundo illorum effectu, nimurum charactere sacramentali, breviter hic differamus. Sed priusquam de illo agamus, ejusque quidditatem, & subiectum exponamus, unum tanquam de fide certum, & ab omnibus Catholicis admissum, supponendum est, nimurum quædam sacramenta novæ legis, nempe Baptismum, Confirmationem, & Ordinem, imprimere characterem, non verò alia. Nam prima pars hujus suppositionis definitur in Concilio Florentino in decreto unionis, & in Tridentino sc̄l. 7. can. 9. ubi sic dicitur: *Si quis dixerit in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima, &c. anathema sit.*

2. Ratio etiam id suadet: Character enim, ut infra dicimus, est quædam spiritualis potestas, quæ homo deputatur ad agendum vel ad recipiendum ea quæ pertinent ad cultum Sacerdotij Christi: Sed per sacramentum Confirmationis & Ordinis homo deputatur ad agendum aliquid pertinens ad Sacerdotium Christi, nimurum ad propugnandum ejus fidem, vel ad sacramenta aliis tradenda; per sacramentum verò Baptismi, recipit potestatem recipiendi alia sacramenta, quapropter Baptismus omnium sacramentorum Janus dicitur: Ergo per hæc tria sacramenta character imprimitur.

3. Quod verò per alia quinque novæ legis sacramenta non imprimatur, præterquam quod in prædicto Concilio hoc expressè dicitur, potest ex analogia rerum spiritualium cum naturalibus declarari: Sicut enim apud homines, illi solum insigniuntur charactere, qui coaptantur familiae Principis, vel ad militiam destinantur, aut ad aliquod officium publicum, non verò omnes illi qui in mensa Regis comedunt, vel ipsi reconciliantur: ita quia Baptismus est introitus in familiam Christi, Confirmation coaptatio in militiam ejus. Ordo assumptio ad officium sacrum, & Ecclesiæ ministerium, idcirco in his tribus sacramentis imprimitur character, non verò in aliis.

4. Hoc præmisso, gravis difficultas & celebris controversia est inter Theologos, quid sit talis character, in tribus illis sacramentis impressus, seu ad quam speciem qualitatis reducatur, an ad habitum, vel ad potentiam: Suarez enim & plerique ex Recentioribus afferunt, illum esse habitum; è contra verò D. Thomas, & ejus Discipuli, illum ad secundam speciem qualitatis, nimurum potentiam, pertinere docent.

§. I.

Sententia D. Thoma prefetur.

5. Dico igitur, characterem Sacraentalem non esse habitum, sed reduci ad potentiam.

Probatur conclusio triplici ratione: Prima est: Habitū intendunt & remittuntur, ac contrariis destruuntur: Sed character Sacraentalis nec intendit, nec remittit, nec ullo contrario destruitur, cūm indelebilis sit, ut infra dicimus: Ergo non est habitus, sed potentia.

Secunda, sic potest proponi: Nullus est habitus indifferens ad bene vel male operandum, sed omnis determinatur ad bene vel male: Atqui character est indifferens ad bene vel male operandum, ut constat in Sacerdote qui charactere Sacerdotali utitur ad consecrandum ex bono vel malo fine: Ergo character non est habitus, sed potentia, quæ perficit subiectum in ordine ad operationem absolute & indifferenter, sive bene, sive male, ut patet in voluntate quæ est principium volitionis nedium

dum virtuosæ, sed etiam vices. Major continet differentiam essentialiæ potentiaæ ab habitu, quam tradit Philosophus 2. Ethic. cap. 5. & 5. Metaph. text. 25. & patet inductivè in omnibus: Virtus enim moralis definitur à S. Augustino & aliis, *Bona qualitas mentis quā nemo male uitetur*. Id etiam apparet in virtute intellectuali, scientia, & arte, vel similibus; nam qui scientiæ uititur, bene semper discrit: E contra verò habitus vices nunquam bene operantur, nec concurrunt ad actum bonum. Hujus ratio est, quia habitus datur ut determinet potentiam ad modum operandi bene vel male; potentia autem destinatur ad simpliciter & absolute agendum. Hanc rationem insinuat S. Thomas hic art. 2. in argumento *sed contra*, ubi sic discutit: *Nullus habitus est qui se posset ad bene vel male habere: character autem ad utrumque se habet, utitur enim eo quidam bene, alij verò male, quod in habitibus non contingit, nam habitu virtutis nullus uitetur male & habitu malitia nullus bene*.

6. Dices characterem esse determinatum ad bonum, scilicet cultum divinum. Sed contra: Quamvis character bonum objectum habeat, scilicet cultum divinum, subjectum tamen indeterminatum relinquit ad hoc utillo bene vel male uti possit: Ergo non est habitus, sed potentia. Consequentia pater, discrimen enim inter habitum & potentiam non sumitur ex eo quod habitus inclinet ad bonum objectum, potentia verò respiciat objectum quod indifferenter se habet ad bonitatem & malitiam; omnis enim potentia bonum objectum habet, ut patet in intellectu, voluntate, visu, &c. sed ex eo quod habitus respicit bonum aut malum determinat ex parte subjecti, nam bonum vel malum facit habentem, & importat rationem convenientis vel inconvenientis ad ipsum subjectum: Potentia verò dicit indifferentiæ ex parte subjecti, quia illud non determinat secundum rationem boni vel mali, convenientis vel inconvenientis.

7. Tertia ratio quam habet S. Doctor in corpore ejusdem articuli, potest sic breviter proponi. Qualitas quā subjectum fit realiter & physice potens ad aliquid recipiendum vel operandum, reducit ad potentiam receptivam, vel operativam: Sed per characterem sacramentalem, homo fit realiter & physice potens ad aliquid recipiendum vel operandum: Ergo reducitur ad potentiam. Major constat, Minor probatur ex Catechismo Romano de sacramentis in genere §. penultimo, ubi sic dicitur: *Character hoc prestat ut apि ad aliquid recipiendum vel peragendum efficiamur*.

8. Ratio quoque suffragatur: Character enim non est merum signum, sicut est insigne magistratus, nec est sola potestas moralis, ut potestas Iudicis, vel Pratoris, sed est qualitas realis & physica, per quam elevatur homo ad ea quae sunt divini cultus exercenda; nam sine charactere baptismali, non possunt validè recipi alia Sacraenta, hoc est alij characteres, vel gratia sacramentalis, non recipiuntur connaturaliter nisi hoc præsupposito charactere subjectum disponente realiter & physice, quapropter baptismus omnium sacramentorum janua appellatur. Character verò Sacerdotalis est potestas realis & physica conficiendi Eucharistiae Sacramentum, hoc est instrumentaliter producendi corpus Christi, gratiam, & characteres aliorum Ordinum. Character quoque aliorum Ordinum inferiorum, dat potestatem exercendi munia hierarchica. Tandem character Confirmationis est potestas profundi fidem Christi firmiter & con-

stanter, producendo aliquem vigorem in actibus voluntatis, vel aliis; aut faltem dirigendo & movendo alias potentias ad hanc fiduci protestationem.

§. II.

Solvuntur objectiones.

9. Objecies primò: Si quæ potentia ratio conveniret characteri Baptismi, maxime ratio potestia passiva seu receptiva aliorum sacramentorum, vel characteris ab aliis sacramentis producti: Sed character Baptismi non est potentia passiva seu receptiva aliorum sacramentorum, neque characteris ab aliis sacramentis producti: Ergo ratio potentia passiva seu receptiva illi non convenit. Major patet ex dictis in tertia probatione, Minor verò sic ostendit: In primis enim quod character Baptismi non sit potentia ad alia sacramenta recipienda, videtur manifestum, nam illa, cum sint quid sensibile, & sensibili actione percipientur, recipiuntur in corpore; character verò Baptismi, cum sit quid spirituale, non recipiatur in corpore, sed in anima, vel in aliqua ex ejus potentia, nimis in intellectu practico, ut infra dicimus. Quod verò non sit potentia ad recipiendos characteres, ab aliis sacramentis, Confirmatione scilicet, & Ordine productos, non minus certum videtur, quia characteres Confirmationis & Ordinis, non in charactere Baptismi, sed in ipsa anima immediatè recipiuntur; si enim character ipse Baptismi, absque precedentis characteris apparatu recipitur, quidni etiam alij characteres, in potentia animæ obedienti, recipi poterunt, absque prævia baptismalis characteris dispositione?

Respondeo, concessa Majori, negando Minorem, & ad ejus probationem, nego Antecedens; ut enim homo possit profiteri & propugnare fidem ex officio, & tanquam miles Christi, non sufficit extrinseca deputatio, ut in humanis, sed requiritur insuper alicuius characteris & potestatis supernaturalis impressio: hoc enim inter Deum & homines discrimen reperitur, quod homines deputando aliquem ad aliquid officium, non ipsum intrinsecè mutant, nec tantum ipsi qualitatem aliquam, per quam redditur idoneus ad illud exercendum, sed illam præsupponunt: Deus verò non supponit in suis ministris talem idoneitatem, sed illam facit, cosique eligendo ad ministeria sui cultus, simul dat potentiam ad illa exercenda, per impressionem alicuius qualitatis supernaturalis, quam characterem appellamus. Sicut licet amicitia inter homines non ponat aliquid intrinsecum in personis quæ amantur, amor tamen divinus, formam aliquam & qualitatem supernaturalem, nimis gratiæ sanguinem sanctificantem, in anima producit, nec supponit bonitatem in rebus.

10. Ad probationem verò secundæ partis Minoris dico, ad rationem potentiaæ passiva non esse necessarium quod in se recipiat formam vel actum ad quem ordinatur, sed sufficere quod reddat subjectū capax illius, & disponat ipsum ad ejus receptionem: gravitas enim in terra est potentia passiva ad motum deorum, ut docet D. Thomas 5. Metaphys. lect. 14. & tamen non recipit motum illum in se ipsa, sed solum terram capacem reddit ad illum recipiendum. Item mollities, licet sigilli figuram non recipiat, quia tamen ceram reddit ad recipiendum sigillum idoneam, ab Aristotele cap. de qualitate, sub specie potentiaæ passiva collocatur. Quidni ergo pariter character baptismalis, licet in se aliorum sacramentorum characteres propriæ non recipiat, cum tamē hominem disponat ad eorum receptionem, non habebit rationem potentiaæ passiva respectu

11. Objecies secundò: Si character Confirmationis esset potentia activa, hoc illi conveniret per ordinem ad aliquem actum, qui non potest esse alijs, quam propugnatio fidei ex officio: Sed per ordinem ad hunc actum non potest habere rationem potentiaæ: Ergo potentia activa non est. Major constat, Minor probatur. Character Confirmationis, non est simpliciter necessarius ut quis possit profiteri & propugnare fidem ex officio, ad hoc enim sufficit extrinseca deputatio, adjunctis virtutibus fidei, religionis, & fortitudinis, quæ eliciunt actus ad propugnandam fidem necessarios: Ergo character Confirmationis non potest esse potentia ad propugnandam fidem ex officio.

12. Objecies tertio: Character hoc est in simili Sacerdote non potest valde conferre Confirmationem, nec minores Ordines, & tamen, adjuncta dispensatione Pontificis, id potest: Ergo non est potentia physica ad efficiendos actus sacramentales;

DE SACRAMENTIS IN GENERE. 73

sufficiunt illorum? Neque obstat quod additur, nempe Baptismi characterem immediate in anima recipi, absque prævijs characteris dispositione: Hinc enim non recte infertur, idem esse de aliorum sacramentorum characteribus: ad recipiendam enim primam dispositionem, non requiritur alia dispositio, alioquin daretur processus in infinitum; lapisque fundamentalis aliis substermitur, sed nulli innititur; & similiter Baptismus, quia est novæ creaturæ naritas, nihil aliud in ordine supernaturali supponit, tametsi ipse ceteris præsupponatur.

§. III.

Quodnam sit subjectum proximum & immediatum characteris sacramentalis?

13. Durandus ponit illum in potentia executiva Ministri, quā applicat materiam & formam sacramentorum, ut in manu applicante materiam, & in lingua proferente verba. Suarez existimat illum recipi immediate in substantia animæ: Scotus in voluntate, D. Thomas & ejus Discipuli in intellectu, non speculativo, sed practico. Unde

14. Dico primò: Potentia executiva non est proximum & immediatum subjectū characteris sacramentalis, ille enim est signum spirituale, ac indeleibile, ut infra dicimus: Non igitur esse potest in potentia organica, quæ corporeæ est & corruptibilis. Nec valet si dicas, characterem ordinari ad perficiendam potentiam executivam, ad rectam Sacramenti administrationem, subindeque in ea residere. Ars enim ordinatur ad perficiendas potentias executrices, & nihilominus est in anima, vel in intellectu practico.

15. Dico secundò: characterem non esse immediate in essentia animæ, sed in aliqua ex ejus potentia. Cum enim character sit potentia activa, ut §. i. declaravimus, subjectum immediatum ipsum, debet esse immediate operativum: Atqui substantia animæ non est immediate operativa, sed mediatrix potentis: Ergo character non est immediate in essentia animæ, sed in aliqua ex ejus potentis.

16. Dico tertio: Potentia naturales immediate in anima recipiuntur: Ergo & supernaturales, quibus character annumeratur. Sed nego consequentiam & paritatem: Tum quia potentia naturales, non præsupponunt aliam potentiam, sed dimanant ab ipsa anima, tanquam propriæ ipsius virtutes. Tum etiam, quia potentia naturales non elevant suum subjectum ad operandum, subindeque non debent præsupponere ipsum esse proxime activum, cuius oppositum competit potentia supernaturali.

17. Dico tertio: Subjectum proximum & immediatum characteris, non est voluntas, sed intellectus, non speculativus, sed practicus.

Probat: Cum character per se primò ordinetur ad actus divini cultus, quibus fit protestatio fidei, debet habere pro subjecto immediato illam potentiam in qua immediatè subjectatur habitus fidei: Sed habitus fidei immediatè subjectatur in intellectu: Ergo & character. Addo quod S. Dionysius de Ecclesi. hierarchia cap. 2. docet characterem esse quoddam lumen quo illuminatur & configuratur Christo: Lumen autem non pertinet ad voluntatem, quæ est potentia cœca, sed ad intellectum, quæ est potentia cognoscitiva.

18. Dixi verò characterem sacramentalem residere in intellectu practico, non speculativo: Tum quia actus characteris tendit extra intellectum, non enim datur ad simplicem cognitionem veritatis, sed cultum Dei exteriorum efficit. Tum etiam, quia illa potentia in homine debet esse subjectum immediatum characteris sacramentalis, quæ suo actu, ut elevato per characterem, alias potentias